IMPACT METEN

BIJ SOCIALE EN PARTICIPATIEVE PRAKTIJKEN

auteur

KENNISCEL DEMOS

dēmos
voor participatie & democratie

INHOUDSTABEL

DEFINITIE 3

VAN IMPACT MAKEN NAAR IMPACT METEN 4

PRAKTIJKVOORBEELDEN 8

BIJ WIE KAN JE TERECHT VOOR EXPERTISE? 9

LEESLIJST 11

DEFINITIE

Impact verwijst naar de brede en langdurige veranderingen die sociale en participatieve praktijken teweegbrengen in de samenleving. Impact kan zowel meetbare als niet-meetbare effecten omvatten zoals deelnemersaantallen, het aantal beleidsaanbevelingen dat de overheid volgt, maar ook sociale cohesie, individuele empowerment en systemische verandering.

Deep Dive

Impact wordt vaak gemeten in cijfers zoals bezoekersaantallen, participatiegraad of het aantal gerealiseerde projecten. Toch laten de diepere effecten van cultuur, jeugdwerk en sport op individuen en gemeenschappen zich niet altijd in statistieken vatten. Beleid focust op kwantitatieve resultaten, maar de werkelijke maatschappelijke meerwaarde blijft vaak onzichtbaar via traditionele meetmethoden. Impact binnen de sectoren Jeugd, Cultuur en Sport overstijgt vaak de getallen die in subsidiedossiers worden gerapporteerd.

Hoe meet je bijvoorbeeld de zelfontplooiing van jongeren die deelnemen aan een sociaal-artistiek project? Of hoe toon je de sociale cohesie die ontstaat in een sportclub waar nieuwkomers en locals elkaar ontmoeten?

Bovendien: impact heeft niet enkel te maken met succes – ook de leerkansen die voortvloeien uit mislukkingen kunnen impact hebben.

Dit alles leidt tot de vraag: hoe kunnen organisaties aantonen wat ze bereiken in kwetsbare contexten en processen?

ARTIKEL

Van impact maken naar impact meten

Impact maken

Impact kan verschillende vormen aannemen. De individuele impact kan leiden tot persoonlijke groei, verhoogd zelfvertrouwen en mentale veerkracht. De sociale impact betreft de verbinding tussen gemeenschappen, wederzijds begrip en solidariteit. Daarnaast is er de structurele impact, die kan leiden tot beleidsveranderingen, inclusievere systemen en nieuwe samenwerkingsverbanden.

Impact meten

Beleidsmakers worden steeds vaker geconfronteerd met de beperkingen van klassieke evaluatie-instrumenten. Een kritische blik vereist dat we verder kijken dan wat meetbaar is. Dit vraagt om een benadering waarbij we ons richten op kwalitatieve methoden zoals verhalen, casestudies en participatieve evaluaties. Het is belangrijk om ook de langetermijnimpact te overwegen, voorbij de subsidieperiodes. Een verschuiving naar waardegedreven, kwalitatieve en langdurige impactmetingen kan helpen om de volledige rijkdom van participatieve praktijken te erkennen.

Hoe meten?

Om de impact van participatieve praktijken te erkennen en versterken kan de vrijetijdssector de evaluatie co-creatief aanpakken: in samenwerking met deelnemers, via verhalen uit de praktijk, visuele storytelling of in samenwerking met onderzoekers en beleidsmakers.

Er bestaan verschillende methodieken en tools om impact te meten, zowel kwantitatief als kwalitatief. Soms kunnen methodes worden gecombineerd.

Bijvoorbeeld: een participatief kunstproject bereikt misschien 'maar' 30 mensen (kwantitatief), maar via interviews leer je dat het zelfvertrouwen van deelnemers sterk groeide (kwalitatief). Denk aan de vraag: "Wat betekende dit project voor jou?" – dat levert meer op dan "Hoe vaak kwam je?"

Kwantitatieve benaderingen

In de vrijetijdssector zijn vooral de kwantitatieve benaderingen populair. Kwantitatieve impactmeting maakt resultaten zichtbaar in cijfers, wat helpt om beleid, subsidies en interne werking te verantwoorden en te sturen. Het brengt duidelijkheid, vergelijkbaarheid en stimuleert doelgericht werken.

Bijvoorbeeld: de Impact Makers Toolkit ondersteunt organisaties bij het definiëren en zichtbaar maken van hun maatschappelijke impact. De toolkit versterkt de impactgerichtheid van organisaties door middel van meetbare indicatoren en doelstellingen.

De Impactwijzer is een praktische handleiding voor organisaties met informatie over het plannen, uitvoeren en evalueren van activiteiten en helpt bij het creëren van een impactgerichte organisatiecultuur.

Kwalitatieve benaderingen

Een kwalitatieve meting van impact biedt inzichten die je met cijfers alleen niet kan vatten. Kwalitatieve methoden zoals interviews, storytelling of reflecties laten zien hoe en waarom verandering plaatsvindt. Ze geven ruimte aan verhalen, ervaringen en context.

Ze betrekken soms deelnemers actief bij het evaluatieproces. Dat versterkt het gevoel van mede-eigenaarschap en waardering. Evaluatie wordt dan niet iets dat over mensen gaat, maar samen met hen gebeurt. Cijfers geven de breedte, verhalen geven de diepte.

De Theory of Change (ToC)

De Theory of Change (ToC) legt het verhaal, de logica of de strategie achter een werking uit. Welke impact wil je als organisatie bereiken en hoe ga je dat doen? De ToC helpt je om van doel naar strategie te werken: welke activiteiten zet je in, en hoe dragen die bij aan het gewenste effect?

Een ToC beschrijft logische stappen van input, activiteiten, output, via outcomes (korte- en middellangetermijn-effecten), tot impact (langetermijneffecten). Op basis daarvan worden indicatoren bepaald waarop je je impact gaat meten. Een toegankelijke gids vind je in de Theory of Change-handleiding van Hivos.

Bijvoorbeeld: In Vlaanderen gebruikt o.a. Zinnema Theory of Change om haar sociaal-artistieke werking te evalueren (meer info via De Sociale Innovatiefabriek).

Als de droom duidelijk is, komt de volgende stap: welke impact willen we daadwerkelijk maken? Succesvolle non-profits zetten impact voorop. Dat betekent dat je je strategie begint bij het einde: de verandering die je in de samenleving wilt zien. Veel organisaties maken de fout om meteen in activiteiten te duiken: "We gaan dit project doen, dat event organiseren…" zonder eerst stil te staan bij de vraag waarom die activiteiten ertoe doen.

Vertrek van rechts naar links. Bepaal eerst de maatschappelijke impact die je wilt maken, dan de lange termijneffecten, de directe resultaten op vijf jaar, en pas dan de activiteiten die je moet doen. Een organisatiestrategie is geen solo-oefening. Zeker in non-profits, waar betrokkenheid en draagvlak cruciaal zijn, is participatie bij het uitstippelen van de koers een sleutel tot succes.'

Koenraad Depauw S&L

Narratieve evaluaties

Narratieve evaluaties maken gebruik van verhalen en getuigenissen om de impact van een project te begrijpen. Deze methodiek legt de nadruk op de ervaringen en perspectieven van de deelnemers, waardoor een dieper inzicht ontstaat in de veranderingen die zij hebben doorgemaakt.

Bijvoorbeeld: Organisaties zoals Voices That Count passen verschillende participatieve en narratieve methodes toe om sociale veranderingen te onderzoeken. Voices That Count ontwikkelde een toolbox voor het toepassen van deze technieken.

Participatieve impactanalyse

Bij participatieve impactanalyse worden de deelnemers actief betrokken bij het evaluatieproces. Dit zorgt ervoor dat de evaluatie aansluit bij hun ervaringen en perspectieven en versterkt tegelijkertijd hun betrokkenheid bij het project. Deze aanpak bevordert een gedeeld begrip van de impact en draagt bij aan de legitimiteit van de bevindingen.

Bijvoorbeeld: Gezond Leven betrekt de doelgroep bij verschillende fasen van een project, van probleemidentificatie tot evaluatie.

Reflectieve sessies of impactlabs

Deze impactmeting vertrekt van een gezamenlijke reflectie met medewerkers, deelnemers of partners.
Bijvoorbeeld: Het project Staging Access, waarbij podiumorganisaties als NTGent en KAAP met ervaringsdeskundigen werkten aan inclusieve cultuurbeleving.

Drempelmeter

De Drempelmeter is een tool die organisaties helpt om drempels en knelpunten in hun aanbod te identificeren die mensen kunnen tegenhouden om deel te nemen. Door deze drempels in kaart te brengen, kunnen organisaties hun toegankelijkheid verbeteren en een diverser publiek bereiken. De Stad Hasselt heeft de Drempelmeter ontwikkeld en stelt deze beschikbaar aan andere lokale besturen.

PRAKTIJKVOORBEELDEN

UIT BRUSSEL EN VLAANDEREN

Gent Bougement

Gent Bougement combineert een brede leeromgeving met rijke samenwerkingsverbanden en een uitgesproken menselijke insteek. Het dansproject met Valentine Galeyn en bewoners van verslavingszorg De Sleutel in Gent werd vertaald naar een podcastserie. Via persoonlijke verhalen (storytelling) tonen ze de impact van het project aan op alle betrokkenen – van deelnemers en artiesten tot partners en buurtbewoners.

Muntpunt

Muntpunt (Brussel) benoemt in het beleidsplan 2021-2025 expliciet het belang van impactgericht werken. Onder leiding van impactmedewerker Pieter Serkeyn verkent Muntpunt hoe een stedelijke bibliotheek en ontmoetingsplek haar maatschappelijke meerwaarde zichtbaar en meetbaar kan maken. Ze doen dat via concrete tools, reflectieve praktijkmomenten en een nauwe samenwerking met stakeholders. Hun aanpak is een goed voorbeeld van hoe beleid en praktijk samen evolueren richting lerende organisatie.

Sportaround vzw

Een inspirerend voorbeeld van sociaal-sportieve impact in Vlaanderen is Sportaround vzw uit Gent. Deze organisatie zet sport in als middel voor sociale inclusie en persoonlijke ontwikkeling bij kinderen en jongeren in kwetsbare situaties. Ze organiseren naschoolse sportactiviteiten en wijkgerichte sportwerking, waarbij ze duurzame relaties opbouwen met gezinnen, scholen en lokale partners. Sportaround combineert kwantitatieve gegevens, zoals deelnemersaantallen, met kwalitatieve methoden zoals storytelling en participatieve evaluaties. Deze aanpak helpt hen om de impact van hun werk op individueel en gemeenschapsniveau zichtbaar te maken. Hun ervaringen en methodieken zijn gebundeld in de publicatie 10 jaar Sportaround – De impact van een droom, die hun traject en impact documenteert.

BIJ WIE KAN JE TERECHT VOOR EXPERTISE?

Ik wil impact maken

- **Demos** (deel van Publiq) is een ambitieuze bruggenbouwer voor organisaties en overheden die straf participatief en inclusief willen werken voor én met mensen in kwetsbare posities, en versterkt zo de maatschappelijke impact van vrijetijdssectoren cultuur, sport en jeugdwerk. Demos richt de aandacht op wie dit recht niet of moeilijk kan realiseren. Demos biedt ondersteuning en advies aan organisaties die werken met kwetsbare groepen.

- **Het Landelijk Kenniscentrum Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA)** is een Nederlandse organisatie die kennis ontwikkelt, verzamelt en verspreidt over cultuureducatie, cultuurparticipatie en amateurkunst. LKCA richt zich op professionals, beleidsmakers, intermediairs en instellingen in het cultuur-, onderwijs- en sociaal domein. LKCA heeft specifieke kennis over het aantonen en onderbouwen van de maatschappelijke waarde en impact van cultuur, met name in de domeinen van cultuureducatie, cultuurparticipatie en sociale cohesie. LKCA helpt instellingen en gemeenten om doelen scherp te formuleren (bijvoorbeeld via de impactladder); geschikte meetmethoden te kiezen (kwalitatief, kwantitatief, narratief) en impactgericht te denken en werken.

- **Konekt vzw** is een Belgische netwerkorganisatie die zich inzet voor een inclusieve samenleving waarin mensen met en zonder beperking samen leven, leren en werken. Ze ondersteunt organisaties bij het realiseren van inclusie en empowerment, onder andere door participatieve evaluaties.

BIJ WIE KAN JE TERECHT VOOR EXPERTISE?

Ik wil impact meten

- **De sociale innovatiefabriek** ondersteunt sociale ondernemingen, burgerinitiatieven en maatschappelijke innovatie via begeleiding met het Impactkompas, workshops en individuele trajecten.

- **Voices That Count** passen verschillende participatieve en narratieve methodes toe om sociale veranderingen te onderzoeken. Voices That Count ontwikkelde een toolbox voor het toepassen van deze technieken.

- **S&L** biedt begeleiding aan organisaties bij het meten van hun maatschappelijke impact, met behulp van tools zoals de Impact Balanced Scorecard. Van systeemanalyse naar impactstrategie is een traject waarbij organisaties worden geholpen om hun strategie te herzien en te focussen op duurzame impact, inclusief het analyseren van hun ecosysteem en het ontwikkelen van een toekomstgerichte impactstrategie.

- **Avansa,** met regionale afdelingen zoals Avansa Oost-Brabant en Avansa Limburg, focust op sociaal-cultureel volwassenenwerk, leren en gemeenschapsvorming. Ze werken met participatieve monitoring en de methodiek van Theory of Change. Zo begeleidde Avansa Oost-Brabant al meerdere lokale netwerken bij impact-denkoefeningen.

- **SenseGuide** is een Nederlands bureau dat zich specialiseert in narratief onderzoek en sensemaking binnen het sociaal domein. Het ondersteunt gemeenten en maatschappelijke organisaties bij het monitoren, evalueren, leren en verantwoorden van beleid door het verzamelen en analyseren van persoonlijke verhalen van inwoners

LEESLIJST

- **"Impact als proces: naar een nieuwe evaluatiecultuur"** – Demos vzw
- **"Vrij Spel?!"** – rapport over impact van vrije tijd voor kwetsbare groepen
- **"Beyond Numbers: Measuring Social Impact"** – internationale inzichten over impactmetingen...
- **Gielen, P. (2013)**. The murmuring of the artistic multitude: Global art, memory and post-Fordism. Amsterdam: Valiz. In dit boek onderzoekt Gielen hoe kunstpraktijken – vaak fragiel en moeilijk te meten – toch een krachtige maatschappelijke rol spelen. Hij introduceert het begrip precaire praktijken als essentieel voor culturele vernieuwing en pleit voor alternatieve vormen van legitimatie, los van economische of statistische parameters. Ook: de Culture Commons Quest Office (UA).
- **Belfiore, E., & Bennett, O. (2010).** The Social Impact of the Arts: An Intellectual History. Palgrave Macmillan. Een kritisch overzicht van hoe de maatschappelijke waarde van kunst doorheen de geschiedenis werd begrepen.
- **Belfiore, E., Upchurch, A., & Littler, J. (2021).** Culture, Democracy and the Right to Make Art: The British Community Arts Movement. Bloomsbury Academic. Over de nood aan een democratisering van cultuurbeleid en alternatieve vormen van waardering.
- **SWVG** – Sociaal Werk Vlaanderen Gent (2022). De zachte kracht van impact: narratief evalueren in sociaal werk.
- **LKCA** (Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst). (2023). Impactdenken in cultuur: kennisdossier.
- **Kunstenpunt (2022)**. Wie meet de waarde? Reflecties over impactmeting in de kunsten.
- **Creative People and Places (UK). (2021)**. Evaluating Community Arts and Wellbeing: Toolkit. Toolkit met methoden zoals storyboards, creative journaling en peer reflection.
- **KdG Hogeschool** – Onderzoekscentrum Publieke Impact (Antwerpen). Het onderzoekscentrum Publieke Impact van de Karel de Grote Hogeschool richt zich op praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek met als doel steden en buurten levendige en leefbare plekken te maken voor zowel bewoners als bezoekers. Ze onderzoeken onder andere hoe culturele initiatieven bijdragen aan de levendigheid en leefbaarheid van stedelijke omgevingen.

LEESLIJST

- **UCLL** – Impactmeting in de sociale economie. De UCLL (Universiteit voor Toegepaste Wetenschappen) heeft een werkboek ontwikkeld over sociale impactmeting in de sociale economie in Vlaanderen. Dit werkboek is het resultaat van praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek en biedt inzichten in het meten van sociale impact binnen culturele en sociale organisaties.
- **Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA)** – Onderzoek naar sociale impact van participatieve kunstpraktijken. De Vlaamse Hogescholenraad heeft onderzoek verricht naar de sociale impact van participatieve kunstpraktijken. Dit onderzoek richt zich op hoe deze kunstvormen bijdragen aan sociale verandering en betrokkenheid binnen gemeenschappen.
- **Odisee Hogeschool** – Onderzoek in en voor Brussel. Odisee Hogeschool voert praktijkgericht onderzoek uit in samenwerking met het kleuter-, lager en secundair onderwijs in Brussel. Hun onderzoeksprojecten focussen onder andere op taalvaardigheid, wat relevant is voor culturele educatie en participatie.
- **FARO** – Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed. Kwaliteitszorg en evaluatie gekoppeld aan erfgoedpraktijken.
- **CUMEDIAE** (Culture & Media Agency Europe). Projectmanagement, communicatie en onderzoek in de culturele sector.